

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תעה
ערש"ק פרשת חיי שרה ה'תשע"ה

"בא בימים" אחרי ל"ז שנה שכבר "בא בימים!"

מדוע נקראה פרשת מיתת שרה בשם "חיי שרה"?

בענין הדלקת נרות שבת על ידי קטנות

התורה נקנית רק על ידי מסירת נפש

פְּתַח הַדָּבָר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת חיי שרה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תעה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החפידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

יוצא לאור על-ידי:

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק,
הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

The Print House: נדפס באדיבות:
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש .....

מערת המכפלה

יבאר הכרחו של רש"י לפרש "מערת המכפלה" בשני פנים: "בית ועלי" על גביו, ו"שכפולה בזוגות", דבכל א' מהם יש יישוב לקושי המתעוררת מהפירוש השני בדבריו של אברהם לבני חת

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ה שיחה ב' לפרשתנו)

ט. פנינים .....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה .....

חייה האמיתיים של שרה

ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת שרה / ג' דרגות כביטול העולם לעם ישראל / לאחר מותה נתגלו פעולות חייה / "בראשית – בשביל ישראל שנקראו ראשית"

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו שיחה א' לפרשתנו)

יג. פנינים .....

דרוש ואגדה

יד. חידושי סוגיות .....

בענין הדלקת נרות שבת על ידי קטנות

מוכיח מדברי רש"י שרבקה הדליקה נרות שבת קודש גם קודם הנישואין, הגם שהיתה קטנה והגם שהיתה שם הדלקה גם ע"י בר חיובא ומסיק מכך בענין התקנה דהדלקת נרות שבת קודש ע"י קטנות שהגיעו לחינוך

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו שיחה ג' לפרשתנו)

כד. תורת חיים .....

לימוד התורה

כז. דרכי החסידות .....

התורה נקנית רק ע"י מסירות-נפש

"שא, שא, משה רבינו הגיע להר סיני על-ידי האש (ראיית לבת האש שבסנה) – וזכה שמתן-תורה יהי' על-ידו. את התורה לוקחים רק באמצעות מסירות נפש. הוא יהי' בריא ויהי' לו אריכות ימים"

מקרא אני הורש

מערת המכפלה

יבאר הכרחו של רש"י לפרש "מערת המכפלה" בשני פנים: "בית ועלי' על גביו", ו"שכפולה בזוגות", דבכל א' מהם יש יישוב לקושי' המתעוררת מהפירוש השני בדבריו של אברהם לבני חת

א. בתחילת פרשתנו מספר הכתוב אודות דברי אברהם לבני חת: "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני, שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר. ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו, אשר בקצה שדהו, בכסף מלא יתננה לי בתוכםם לאחוזת קבר" (פרשתנו כג, ח-ט). ובפירוש תיבת "המכפלה" – "מערת המכפלה" – מפרש רש"י:

"בית ועליה על גביו. דבר אחר: שכפולה בזוגות".

וצריך ביאור (ראה גם במפרשי רש"י – שפתי חכמים. משכיל לדוד. ועוד), למה לא הסתפק רש"י בפירוש הראשון שכתב – "בית ועליה על גביו" (ולכן הוצרך להוסיף הפירוש השני, "שכפולה בזוגות")?

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים:

הנה ידוע, כי בדומה לשיטתו של רש"י לפרש "פשוטו של מקרא", גם פירושו של האבן עזרא הוא בדרך כלל לפי דרך הפשט. ובענייננו, האבן עזרא כאן מפרש "מערת המכפלה – מערה בתוך מערה", אך רש"י מפרש "בית ועליה על גביו".

ונתבאר במק"א בארוכה (ראה במדור זה לש"פ חיי שרה תש"ע. עיי"ש היטב), שמזה שרש"י

אינו כותב "מערה ועליה על גביה" וכיו"ב (ע"ד לשון האבן עזרא), אלא מדייק לומר "בית ועליה על גביו" – מוכח דעתו, שאין המערה עצמה כפולה, אלא שליח המערה עמד בית שהוא "כפול" ("בית ועליה על גביו"); וזה שהמערה נקראת "מערת המכפלה", הוא על שם סמיכותה לבית כפול זה.

לפי זה נמצא, שהתואר "מכפלה" אינו מגדיר את המערה עצמה, אלא רק מהווה סימן על מקומה של המערה, שהיא נמצאת ליד הבית ה"כפול"; ומעתה מובן הקושי שבפירוש זה, כי לפיו נמצא שאברהם נתן שני סימנים על המערה: (א) "המכפלה" – סמיכותה להבית הכפול; (ב) "אשר בקצה שדהו" – שהיא נמצאת בקצה שדהו של עפרון; ולכאורה, די ומספיק בסימן אחד!

זהו איפוא הטעם שלא הסתפק רש"י בפירוש זה, אלא הביא פירוש נוסף – "שכפולה בזוגות" – שלפי פירוש זה, אין תיבת "המכפלה" עוד סימן בלבד למקומה של המערה, אלא שיש בה הסבר וטעם לרצונו של אברהם במערה זו דוקא, כדלקמן.

ג. הנה כוונת רש"י באומרו: "שכפולה בזוגות" – היא שהיה במערה מקום לכמה זוגות, וכפי שפירש רש"י לפני כן (כג, ב), בפירוש הל' "קרית ארבע" – ששם נקברו ארבעה זוגות: אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. אבל לכאורה קשה (וכמו שהאריך בנחלת יעקב להקשות):

לשון זו של "מערת המכפלה" היא חלק מדבריו של אברהם לבני חת; והרי הם, בני חת, בוודאי לא ידעו שבמערה עתידים להיקבר כמה זוגות!

יתירה מזו: מסתבר לומר (וכן מפורש בכמה מקומות – ראה זח"א קכז, ב. ועוד; אך הכוונה כאן שהדבר מובן אפילו בדרך "פשוטו של מקרא") שבני חת לא ידעו אפילו מזה שאדם וחווה קבורים במערה זו; שהרי אם היה עפרון יודע מזה, בוודאי לא היה מסכים למכור את השדה במחיר כזה, אלא היה דורש דמים מרובים ביותר, בהתאם להיוקר והחשיבות שבדבר – מקום קבורתו של אדם הראשון, יסוד המין האנושי כולו! אם כן, כיצד משתמש אברהם בתואר "מערת המכפלה" – במשמעות זו "שכפולה בזוגות" – בדבריו לבני חת, שאינם מבינים בכלל את משמעות הענין?!

ד. ואכן, בגור אריה מפרש בפשטות: "אף על גב דעדיין לא נקברו שם הזוגות, כך אמר שראוי לקבור שם ד' זוגות, לפי שהיתה המערה באופן זה מחזיק ברחבה לקבור שם ד' זוגות".

אך עדיין אינו מובן – כיון ששטח המערה מחזיק ארבע זוגות, פירוש הדברים שיש בו מקום לשמונה אנשים; ואם כן, למה קוראים לו בשם "מכפלה", על שם כפל הזוגות, ולא על שם שמונת היחידים?!

לקראת שבת

ז

וצריך לבאר, שבתואר "המכפלה" התכוון אברהם להסביר למה הוא רוצה דוקא מערה זו:

הרי בני חת אמרו לו "במבחר קברינו קבור את מתך" – למה איפוא מבקש אברהם דוקא את המערה של עפרון?

לכן הדגיש אברהם שמדובר ב"מערת המכפלה", שיש בה מקום כפול המיועד לזוג – איש ואשתו; ומעתה מובן, שברצונו לקבור את שרה במקום כזה שיהיה בו מקום (לאחר מכן) גם עבורו בעצמו, בן זוגה של שרה. ויתירה מזו, ברצונו שקבר זה של שרה יהיה מקום של בית קברות למשפחתו בכלל, שלכן חפץ הוא דוקא במקום שיש בו כמה קברים, המיועדים לכמה זוגות ("שכפולה בזוגות").

ה. אמנם לפי פירוש זה, יש לכאורה סתירה בכל סגנון דברי אברהם:

בתחילת דבריו, הוא מדבר באופן דבקשה ותחינה – "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפניי", כלומר: אנא תסייעו לי במצב בהול זה, שבו "מתי" נמצא "לפניי" – צער גדול, וממהר אני ביותר לבטל צער זה על ידי קבורת שרה (באיזה אופן שיהיה);

ומיד לאחר מכן הוא דורש בסגנון הפוך: "ויתן לי את מערת המכפלה" – כלומר: אינני מסתפק בפחות משימונה קברים! ...

ולכן מקדים רש"י את הפירוש שהמערה נקראת "מכפלה" רק על שם סמיכותה לה"בית ועליה על גביו" – שלפי זה מובן היטב סגנונו של אברהם, כי אין הכוונה בתוכה "המכפלה" להגדיל את שטח מערת הקבורה כלל.

[ויש להוסיף, שלפי זה מובן טעם נוסף (מלבד משנית במדור זה אשתקד, כנ"ל) לשיטת רש"י – שלא פירש כהאבן עזרא שהמערה עצמה היתה כפולה, "מערה בתוך מערה", אלא רק שהמערה עמדה ליד בית שהוא היה "כפול":

כיון שסגנון הכתובים משמעו שאברהם לא בא להגדיל את שטח המערה, אלא אדרבה, הוא דורש דבר קטן לפי ההכרח בלבד – לכן קשה לפרש שאברהם בא בלשון "המכפלה" להדגיש את גודל שטח המערה, שיש בה (לא רק מערה אחת, אלא) "מערה בתוך מערה"].

והקושי הנ"ל שבפירוש זה, למה הוצרך אברהם לתת שני סימנים למקום המערה (גם זה שהיא "בקצה שדהו", וגם זה שהיא ליד הבית ה"כפול") – אינו קושי כה גדול, שהרי מצינו בכמה מקומות שנותנים שני סימנים לדבר מסויים.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

קניית המערה בכסף מלא

ויתן לי את מערת המכפלה גו' בכסף מלא יתננה לי

אשלם כל שוויי, וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא (כג, ט. רש"י)

לכאורה תמוה מה שמוסיף רש"י "וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא", הרי הלשון "בכסף מלא" נאמר גם כאן, ומה מוסיף לנו בהבנת הכתובים שגם דוד אמר לארונה "בכסף מלא"? וי"ל, דבזה ביאר לנו רש"י מה שהדגיש אברהם שמוכן לשלם כל שווי:

דכמו שמצינו אצל דוד, שאף שכשכבש את ירושלים מארונה זכה בה כבר מדין כיבוש, מ"מ לא רצה לבנות בה מזבח עד ששילם עבורה כסף מלא, וכמ"ש (דברי הימים א כא, כד) "כי לא אשא אשר לך לה' והעלות עולה חנם", שרצה דוד שלא יהי' לארונה שום שייכות למקום המזבח, ולכן שילם לו בכסף מלא, שבזה סילק את זכותו של ארונה מהמקום מכל וכל.

ועד"ז היתה כוונת אברהם בקניית מערת המכפלה "בכסף מלא", דאע"פ שהי' בידו ליטלנה מן הדין, שהרי אמר לו הקב"ה "לזרעך אתן את הארץ הזאת" (וכדפרש"י לעיל כג, ד), מ"מ שילם לעפרון כסף מלא כדי לסלק את זכותו מן המערה לגמרי.

(עי' לקוטי שיחות ח"י עמ' 60 ואילך)

בא בימים גם אחרי שכבר בא בימים

ואברהם וקן בא בימים (כד, א)

בכלי יקר הק' "הרבה מפרשים תמהו והלא כבר נאמר [בפ' וירא] ואברהם ושרה זקנים באים בימים, והי' כמו ל"ז שנים בין שני זמנים אלו", וא"כ מהו שנאמר כאן "ואברהם וקן בא בימים", שרק עתה נודקן? ויש לבאר זה:

פירוש התיבות "בא בימים" באופן מילולי הוא, שהוא "בא" ונכנס בתוך הימים שלו. ובאמת יש בפירוש זה משמעות עמוקה, שהימים והמאורעות שעברו על האדם אינם כמו דבר העובר וחולף, כ"א כל יום ומאורע פועל ומשפיע על האדם, עד שניכרים בתווי פניו המאורעות שעברו עליו.

וכמו שרואים, שאין כל בני אותו גיל דומים זל"ז, ולפעמים נראה א' מהם מבוגר מזולתו, כי המאורעות שעברו עליו נגעו ללבו והשפיעו על תווי פניו, עד שנראה יותר מבוגר.

והנה מטבע הדברים, ככל שאדם מתבגר אין המאורעות העוברים עליו משפיעים עליו, אם מפני שנעשה מתון יותר, או לפי שהדברים כבר אינם תופסים אצלו מקום.

ולכן אף שכבר נאמר "ואברהם ושרה זקנים באים בימים", שהמאורעות שעברו עליהם השפיעו על גופם כו', מ"מ אחרי שעברו עליהם עוד ל"ז שנים, יש צורך להודיע ולחדש שגם המאורעות דל"ז שנים אלו השפיעו עליו, והותירו רושםם בו, באופן של "בא בימים". וק"ל.

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 89 ואילך)

זינה של תורה

חייה האמיתיים של שרה

ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת שרה / ג' דרגות בביטול העולם לעם ישראל /
לאחר מותה נתגלו פעולות חייה / "בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית"

שום דבר בעולם אינו בדרך מקרה ח"ו, וכ"ש וק"ו דבר ועניין בתורה - בוודאי שהוא בהשגח"פ. ואם-כן גם שמות הפרשיות שבתורה ה"ה בכוונת מכוון והם מורים על תוכנה ועניינה של הפרשה.

בנוגע לפרשתנו נראה לכאורה בדיוק להיפך: שם הפרשה הוא "חיי שרה", ואילו תוכנה של הפרשה הוא "מות שרה". דלא זו בלבד שכל הפרשה כולה היא לאחרי מות שרה, הנה הפרשה מלאה מאורעות שבמידה מסויימת הם גם באופן הפכי מחייה של שרה.

ובפרשיות, המאורעות דפרשתנו הם: קניית שדה המכפלה וקבורת שרה; שליחות אליעזר למצוא שידוך ליצחק; "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" ו"אלה תולדות ישמעאל". דכל אחד מהם הוא לכא' לגמרי להיפך מ"חיי שרה":

---

1) שכמה מהם נקראו כך כבר בש"ס (ראה מגילה כט, ב. ועיין לקוטי שיחות ח"ה עמ' 57 הערה 1 ובשוה"ג). ובוודאי שכן נקראות הסדרות ע"י כל ישראל משך אלפי שנה. ראה בארוכה בלקוטי שיחות ח"ה עמ' 57 ואילך.

קניית שדה המכפלה וקבורת שרה - ה"ה קשור עם מותה של שרה ולא עם חייה; נישואי יצחק ורבקה הביאו ל"וינחם יצחק אחרי אמו"² - "ומשמתה הוא מתנחם באשתו", ואם כך יש בהם ענין שהוא תמורת חיי שרה; "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" ו"ואלה תולדות ישמעאל" - הרי הם לגמרי להיפך מהוראת שרה בחייה "גרש את האמה הזאת ואת בנה". וכיצד שייך לומר שהפרשה כולה קשורה עם חייה של שרה?!

מקודם יש להבין את מהותה של שרה, ואזי נוכל לבאר כיצד אדרבה, כל ענייני הפרשה מורים שחיי שרה לא נפסקו לאחר מאה ועשרים ושבע שנים, ואדרבה הם באים לידי ביטוי דוקא בפרשה זו שלאחרי מותה, ביתר שאת ועוז.

דהנה מצינו חילוק עיקרי בין אברהם ושרה והיחס שלהם לתולדותיהם:

אברהם, כפשוטו, לא היה רק אביו של יצחק - אלא גם של ישמעאל. ועד שחז"ל אומרים שכשאמר לו הקב"ה "בנך יחידך אשר אהבת" שאל אברהם "שניהם בנים, שניהם יחידים, שניהם אהובים"³. ויתירה מזו: ישמעאל נולד לאברהם קודם יצחק. מאברהם נולד לא רק עם ישראל, אלא גם אומות אחרות, וכהבטחת הקב"ה⁴ "אב המון גויים נתתיך", "אב לכל העולם"⁵.

ואילו שרה היתה אמו של יצחק בלבד, ושייכותה היא אך ורק לישראל⁶.

ועד"ז הוא החילוק הכללי בין עבודת אברהם לעבודת שרה:

אברהם פירסם אלוקות לב⁷ סוגי בני האדם, "הקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב"⁷, לרבות ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם⁸ - מבלי להתחשב במעמד ומצבם, והאם ההשפעה עכשיו תשנה אותם גם לאחר זמן או לא.

משא"כ שרה - (משנולד יצחק) ההשפעה וההמשכה האלוקית שהיא הביאה לעולם, היתה אך ורק למקום הראוי, לצורך יצחק (כמרומוז בסיפור הגמרא⁹ על רבי בנאה,

(2) כד, סז וברש"י. וראה פדר"א פל"ב.

(3) סנהדרין פט, ב. פדר"א פל"א. תנחומא, ב"ר ופרש"י - עה"פ (וירא כב, ב). ועוד.

(4) לך יז, ה.

(5) פרש"י שם.

(6) ולהעיר, שעשו בנו של יצחק הי' "ישראל מומר" (קידושין יח, רע"א). משא"כ ישמעאל (ראה בארוכה לקוטי שיחות חט"ו עמ' 191 ואילך - יובא בעזה"ת במדור זה בשבוע הבא).

(7) ראה סוטה יו"ד סע"א ואילך. ב"ר ספנ"ד. ספל"ט. פמ"ג, ז. פמ"ט, ד.

(8) ראה ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י וירא יח, ד.

(9) ב"ב נח, רע"א.

לקראת שבת

יא

ומבואר בארוכה בחסידות¹⁰, ואכ"מ).

במיוחד התגלה חילוק זה בין אברהם ושרה ביחסם לישמעאל: שרה שתפקידה להשפיע רק ליצחק אמרה¹¹ "גרש את האמה הזאת ואת בנה, כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"; ואילו אברהם שהמשיך אלוקות לכולם "וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו", ועד שביקש (ופעל) "לו ישמעאל יחיה לפניך"¹².

בעיני שרה אין לישמעאל שום תפיסת מקום לצד יצחק, ואסור שיקבל את השפעת אברהם ביחד עם יצחק – עם ישראל.

נקודה זו – ההשפעה אך ורק לישראל – היא הנקודה התיכונה דכל הפרשה "חיי שרה", דכאן דוקא נראה ונגלה אופן השפעת שרה, שכל ההשפעות יהיו אך לישראל. ובפרטיות:

רכישת מערת המכפלה: מערת המכפלה היתה מקום קבורת אדם וחווה, ובמילא ה"ה קשורה עם כל המין האנושי ולא רק עם ישראל. וכאן מציינו איך שאברהם השתדל לקנותה לקבורת שרה, וממנה לג' אבות ואמהות, שמערת המכפלה תהיה שייכת אך ורק לעם ישראל. שזה עצמו מורה שישראל הם העיקר דאדם וחווה, וכל שאר האומות אינן נחשבות למאומה לצד ישראל.

יתירה מזו: אברהם אומר לבני חת "גר ותושב אנכי עמכם" – "אם תרצו הריני גר, ואם לאו כו' אטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת", דמשמעם של דברים הוא: כל בריאת העולם היא בשביל ישראל ובשביל התורה¹³, ארץ ישראל הוא מקום המיוחד לעם ישראל, וישיבת בני חת בארץ ישראל היא רק כדי שהם ימסרוה לישראל¹⁴. ועל כן, אם הם מוכנים למוכרה לאברהם, אזי "הריני גר" – דהסדר הוא שבתחילה אברהם הוא גר, ואז הוא מקבל את ארץ ישראל. אבל אם הם אינם מוכנים למוכרה, בטלה מציאותם, כיון שהם מתנהגים היפך מטרת בריאתם, ואזי "הריני תושב ואתלנה מן הדין"!

וכל זה בא מכוחה ועבודתה של שרה, כהקדמת הכתוב "ויקם אברהם מע"ל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר" – דזוהי ההוראה דשרה, שהעולם וכל אשר בו שייך אך ורק לישראל.

---

10 ראה אור-התורה (לאדמו"ר הצמח צדק) ד"ה רבי בנאה פרשתנו קכ, א ואילך. תמב, ב ואילך. תורת-חיים (לאדמו"ר האמצעי) פרשתנו קכה, ד ואילך. ועוד.

11 וירא כא, יא.

12 ראה זח"א רה, ב: "אברהם לא ידענו כו' לא אשתדל עלן כמה דאשתדל על ישמעאל דאמר לו ישמעאל".

13 ראה פרש"י בראשית א, א.

14 דכל חלק באר"י יש לו זמן מיוחד ודרך מיוחדת שבו מסרו הקב"ה לעם ישראל: כללות אר"י נמסרה בזמן יהושע (דאם היה נמסר קודם לכן היה "תרבה עליך חייט השדה" (עקב ז, כב)), ובדרך כיבוש. ומערת המכפלה נמסרה לישראל בזמן אברהם ובדרך קניה (וארץ קיני, קניזי וקדמוני עתידים להיות לעתיד ובדרך ירושה (פרש"י לך טו, יט. ב"ר ספמ"ד)).

שליחות אליעזר למצוא שידוך ליצחק; בחלק השני של הפרשה, מתגלים "חיי שרה" בדרגה גבוהה יותר, דאם בחלק הראשון הודגש איך שמציאותם של אדם וחווה היא רק עבור ישראל, וכל המין האנושי הוא עבור ישראל, נתוסף כאן, שגם אלו שלכאורה יש להם שייכות מסויימת לאברהם, גם הם אינם במציאות לצד יצחק וישראל.

אליעזר היה "דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים"¹⁵. ובסיפור זה גופא מסופרים בתורה כו"כ ניסים שנעשו לו, ועד שחז"ל לומדים מאריכות הסיפור בתורה ש"יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בני כו"¹⁶, ועם זאת אברהם לא היה יכול לשדך את יצחק עם בתו של אליעזר, כי "בני ברוך ואתה ארוור, ואין ארוור מדבק בברוך"¹⁷.

כלומר: מבלי הבט על כל המעלות של אליעזר – הרי הוא שלא בערך ליצחק. ולא רק שהוא במדרגה נמוכה ממנו, אלא שלגבי ה"ברוך" ה"ה" "ארוור"!

"ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה" – כאן מתגלית דרגה נעלית עוד יותר, שגם אלו שהם ממש תולדותיו של אברהם, הנה לגבי יצחק אין להם שום ערך ותפיסת מקום:

אחרי שהתורה מספרת ש"ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה וגו' ותלד לו" – אומר הכתוב¹⁸ "ויתן אברהם את ב"א אשר לו ליצחק, ולבני הפלגשים גו' נתן אברהם מתנות ויש"חם מע"ל יצחק בנו גו"¹⁹. ועד"ז בשייכות לבני ישמעאל, שאף שהם "בני ישמעאל בן אברהם" – מוסיפה התורה "אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה" שכל מציאותו של ישמעאל ותולדותיו עד סוף כל הדורות, זה רק "שפחת שרה" ואינם בערך ליצחק בן שרה.

אפשר עדיין להקשות: סוף כל סוף הרי כל העניינים האלו נעשו אחרי הקכ"ז שנה של שרה, ואילו המשמעות של "חיי שרה" היא אותם שנים שחייתה כפשוטו בעולם הזה – ואיך מתאים לומר שדוקא אחרי מותה נקראת הפרשה "חיי שרה".

והביאור: את כל העניינים הללו פעלה שרה עוד בחיים חיותה בעלמא דין, שבמשך חייה פעלה שכל ההמשכות והמציאות הקיימת הכל בכל מכל הוא אך ורק עבור ישראל. אלא שבגלוי זה נראה רק לאחר מותה, דלאחר שסיימה את עבודתה והגיעה עת השכר – התגלה השכר על פעולתה בעולם הזה. ולכן נקראת הפרשה "חיי שרה" כי בה נתגלה ונראה מה פעלה במשך קכ"ז שנות חייה.

(15) יומא כח, ב. פרש"י לך טו, ב.

(16) ב"ר פ"ס, ח. פרש"י פרשתנו כד, מב.

(17) פרש"י פרשתנו כד, לט. מב"ר פנ"ט, ט.

(18) פרשתנו כה, ה-ו. וראה כלי יקר שם: "כי כך רצתה שרה כו".

(19) וראה סנהדרין צא, א. אוה"ח עה"פ.

פנינים

דרוש ואגדה

להוסיף בנים לאבינו שבשמים

כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת
אשה לבני ליצחק
(כד, ד)

השליחות הראשונה שמצינו בתורה היא
שליחת אברהם את אליעזר עבדו לחרון, לקחת
אשה לבנו.

ויש ללמוד מזה הוראה בעבודת האדם לקונו:

השליחות הראשונה במעלה המוטלת על
האדם היא לעשות את כל התלוי בו, לפעול הענין
ד"פרו ורבו", לקרב עוד יהודים לתורה ומצוות,
שיתווספו עוד "בנים" לאבינו שבשמים, וכמאמר
חז"ל (סנהדרין יט, ב) "כל המלמד בן חבירו תורה
מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

וכמו שאברהם שלח את אליעזר עבדו עד
לחרן, "חרון אף של מקום בעולם" (פרש"י ס"פ
נח), כמו"כ על האדם ללכת גם למקומות שהם
"ריקים" מתומ"צ כדי למצוא שם עוד יהודי
ולקרב לעבודת השי"ת, עד שגם אותו יהודי יפעול
גם הוא לקרב עוד יהודים לאביהם שבשמים.

(ני"פ ספר השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 48 ואילך)

שיחתן של עבדי אבות

על פרשת שליחות אליעזר עבד אברהם אמרו
חז"ל (בראשית רבה פ"ס, ח. הובא בפרש"י פרשתנו כד,
מב) "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים,
שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה
גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה".

ויש לפרש מאמר חז"ל זה ע"פ דרך החסידות:
אמרו חז"ל (ברכות לג, ב) "הכל בידי שמים
חוץ מיראת שמים", שא"א לדעת מראש מה יהי
מצב האדם בנוגע לתורה ומצוות, כי יש לו בחירה
חפשית על עבודתו.

אך כ"ז כשמדובר ב"תורתן של בנים" - היראת
שמים והתורה ומצוות של בני ישראל במשך
הדורות. אבל כשמדובר על "שיחתן של עבדי
אבות" הרי הובטח אליעזר כבר לפני זה ש"ישלח
מלאכו לפניך והצליח דרכך", שתהי' לו הצלחה
בשליחותו.

הטעם לזה הוא כי מדובר במצב רוחני של
"שיחתן של עבדי אבות":

שיחתן - אמרו חז"ל (ברכות כו, ב) "אין שיחה
אלא תפלה", שאם יש לאדם הכרה ברורה שא"א
לו לסמוך על כוחותיו וצריך להתפלל ולבקש את
הכל מאתו ית' אז מובטחת לו ההצלחה.

עבדי אבות - הכלל הוא "כל מה שקנה עבד
קנה רבו" (פסחים פח, ב). שאם מרגיש האדם שאף
שפעל גדולות ונצורות - אין לו חשיבות בפ"ע,
וכאין נחשב לגבי הבורא ית"ש, אזי מובטח לו
מלמעלה שבכל אשר יפנה יצליח.

(ני"פ לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 99 ואילך)

חידושי סוגיות

בענין הדלקת נרות שבת על ידי קטנות

מוכיח מדברי רש"י שרבקה הדליקה נרות שבת קודש גם קודם הנישואין, הגם שהיתה קטנה והגם שהיתה שם הדלקה גם ע"י בר חיובא ומסיק מכך בענין התקנה דהדלקת נרות שבת קודש ע"י קטנות שהגיעו לחינוך

הנשים הנשואות - גם הבנות הקטנות מדליקות נרות שבת ובברכה. ומצאנו מקור לדבר בספר ערוך השולחן סי' רסג ס"ז³, וז"ל: "ובנות ישראל נוהגות לברך כל אחת בעצמה כשהן בבית אמן כו' מפני שהן נצטוות יותר כו', מברכת כל אחת ואחת"⁴.

ישראל המפורסמים בכל התפוצות - ב"קונטרס נרות שבת קודש" ח"א (ג.י. תשל"ה) עמ' 29.
 (3) וראה גם בא"א שם סק"ה. כף החיים שם סקנ"ד וסקנ"ו. ועוד מקורות שנשמנו בקונטרס הנ"ל עמ' 28.

(4) ואין לפרש דהכוונה לגדולות נשואות - כי עפ"ז הלשון "כל אחת בפני-עצמה" (שם) - אינו

כבר נתבאר בכמה מקומות¹ ע"ד חידוש וחיווק המנהג, שהי' נהוג אף מקדמת דנא בבתי כמה וכמה מגדולי ישראל², שמלבד

(1) ראה בארוכה שיחות חודש תשרי תשל"ה (נדפס בספר שיחות קודש תשל"ה ח"א), לקוטי שיחות ח"א עמ' 281 ואילך. ועוד.

ושם נתבאר, שבדורות האחרונים, שהחושך דהעולם מתגבר והולך, יש להוסיף בהאור דנרות שבת, ע"י שגם בנות קטנות שהגיעו לחינוך, ידליקו נרות בכל ערב שבת קודש (ועי"ט).

(2) כן נהגו בבית הרב של נשיאי חב"ד, ובפשטות עוד נהגו בזה בבית אדמו"ר הזקן בעל התניא (ראה שיחות קודש שם). רשימה מפורטת של גדולי

בנידון דהכא תוכל לברך הקטנה בעצמה?⁷ ומיהו, לסלק חשש דברכה לבטלה ביתר שאת וביתר עז כדאי שתדליק הבת הנר שלה בתחילה (לפני שתדליק האם נרותי), ואזי בשעה שהבת מדלקת עדיין לא יצאה ידי חובתה במצות הדלקת נר שבת, ויכולה היא לברך לכל הדיעות. ולאח"כ שפיר תדליק האם כיון שהדלקת הבת לא הועילה עדיין בתור מצוה להדליק בבית זה, כי הוא מטעם חינוך ולא מגדר מצוה ממש המוטלת על האם.

ב

ונראה למצוא מקור נחמד למנהג זה בפרשתנו. דהנה, על הפסוק (כד, סז) "ויביאה יצחק האהלה שרה אמו וגו'" מפרש רש"י: "האהלה שרה אמו - ויביאה האהלה והרי היא שרה אמו. כלומר, ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האוהל, וכשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו".

וי"ל שכוונת דברי רש"י כאן בכך שמביא את דברי המדרש (אף שדרכו היא להביא רק דברים הנוגעים ל"פשוטו של מקרא" (כדברי רש"י עצמו בכ"מ - בראשית ג, ח. ועד"ז שם, כד. ועוד)) היא מפני שאגדה

והנה אכ"מ לבאר כל השקו"ט למה אין כאן חשש ברכה לבטלה כלל⁸, אך נעיר כאן הערה אחד, דנראה דאפי' אי נימא דלא מהני מה שהאם מכוונת שלא להוציא את הבת ידי חובתה במצות הדלקת נר שבת (וכן לא מהני מה שהבת מכוונת שלא לצאת ידי חובתה בהדלקת נרות של האם), מ"מ יש סברא גדולה שתוכל הבת להדליק נר שבת, והוא מטעם חינוך, שיש על האב לחנך את בתו בהדלקת נר שבת - שחובה זו הלא תחול עלי' לאחר שתגדל ותנשא, וכדאשכחן לגבי נר חנוכה, דאף להדיעות דבני הבית אין עליהם להדליק⁹, מ"מ "קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק" (שו"ע סי' תרעו ס"ב), וכמו שהוכיחו כמה פוסקים דדין זה מיירי "אפילו גדול מדליק באותו הבית" (שו"ת שער אפרים סי' מב). ומטעם זה אף

עולה יפה. וגם עפ"י הקושיא בהמשך דבריו "אף שהבעל אינו מברך כו' משום דהחיוב הוא רק על המשפחה" - אינה קושיא מעיקרא כי נשואה היא משפחה בפני עצמה. ועוד קשה לפ"ז גבי הדין שבסיומו שם שטוב שכל אחת תברך בחדר בפני עצמו - דהו"ל לכתוב כן גם בסעיף וא"ו בדין של כמה משפחות השוהות בבית אחד, ומדלא כתב כן שם מוכח דכאן מיירי (לא בכמה נשים נשואות (דהיינו משפחות), אלא) בבנות קטנות..

ומש"כ שם "אף שהבעל אינו מברך כו" - אין הכוונה להבעל ד"בנות ישראל... שהן אצל אמן", כי אם לבעל דעלמא, סתם, וכפשוטו לכל המעיין היטב בדבריו.

ועיין עוד השקו"ט שיש בזה - אג"ק ח"ל עמ' כז.

5) ראה באריכות בקונטרס הנ"ל.

6) שהרי המחבר ס"ל (סי' תרעא ס"א) ד"אפי' אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר", ואיהו פסק המובא להלן בפנים.

7) ועיי"ע אריכות השקו"ט שיש בזה מכמה גדרים וצדדים בהלכה, בדיני חינוך ועוד - בקונטרס הנ"ל עמ' 31-30.

שראה את הניסים שנעשו עמה, שהם היו כהניסים שהיו אצל שרה, הוברר אצלו באופן מוחלט שרבקה מתאימה למשפחת אברהם, וזה מה שהביא לכך ש"ויקח את רבקה ותהי לו לאשה"¹¹. ולהכי הביא רש"י מדרש זה, מפני שעל פיו מתיישב היטב הייתור הנ"ל בכתוב.

והנה, ע"פ ביאור זה בדברי רש"י, ד"ויקח את רבקה" הי' רק לאחר שראה בה את ג' הניסים הנ"ל, נמצא שהנהגת רבקה היתה להדליק נרות שבת קודש גם קודם החתונה (דהרי מה שראה אצלה "נר דלוק מערב שבת לערב שבת" הי' זה קודם (והי' הגורם) ל"ויקח את רבקה"). והגם שהתוס' (כתובות ז, ב. ד"ה שנאמר) כתבו על הכתוב "ויברכו את רבקה" (פרשתנו כד, ט) ד"איכא למימר דהתם ברכת אירוסין", נמצא שהדלקת הנרות דרבקה היתה עכ"פ לאחר האירוסין; אבל הלא מפורש בהמשך דבריהם ד"נראה דאסמכתא בעלמא היא . . ולא איירי קרא בברכת אירוסין". וכן מפורש במסכת כלה רבתי פ"א¹².

11) וכן משמע קצת מב"ר שם, שלאחר שמבאר הענינים שהיו אצל שרה וחזרו כשבאת רבקה, מסיים: וכיון שראה אותה עושה כמעשה אמו . . מיד ויביאה יצחק האהלה. ובפשטות, הכוונה שם היא גם להמשך הכתוב "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה". וכ"ה דעת ר"י (עכ"פ - ראה לקמן בפנים בחצ"א ר, ש"ל שאין בזה מחלוקת) בפרד"א (פט"ז) שאחר שהביאה האהלה החליט ליקח אותה לאשה (אלא ששם הוא מטעם אחר). וראה אלשיך ומלבי"ם כאן.

12) וע"פ הכלל "לא אפוש במחלוקת" (מקורו נסמן בדרכי שלום (נדפס בשד"ח כרך י' בסופו) כללי השי"ס סרנ"ז) מסתבר דגם הת"ק בפרד"א (פט"ז) שכתב "וכחזן הוא עומד ומברך את הכלה בחופתה

זו מיישבת קושיא בפשט הכתובים כאן⁸, דהתיבות "האהלה שרה אמו" שבכתוב נראים לכאורה מיותרות - דהרי, כוונת הכתוב כאן היא לספר שבשעה שרבקה באה עם אליעזר, הנה, לאחר שסיפר אליעזר ליצחק (בעוד שעמדו בחוץ) כל המאורעות שהיו עמו, הכניס יצחק את רבקה ולקחה לו לאשה - ולשם כך הי' די באם הי' הכתוב אומר "ויביאה יצחק (אליו)" ויקח את רבקה ותהי לו לאשה", ולשם מה הוסיף הכתוב התיבות "האהלה שרה עמו"¹⁰.

ולהכי מובן שתיבות "האהלה שרה אמו" באו להוסיף דבר בהמשך הדברים "ויקח את רבקה ותהי לו לאשה" - דבזה משמיענו הכתוב את הטעם והסיבה שהביאה את יצחק לקחת את רבקה, שבלעדי' לא הי' זה עדיין דבר מוחלט. כלומר, הגם שאליעזר סיפר ליצחק על האופן הניסי שבו התנהלה שליחותו - "גלה לו נסים שנעשו לו, שקפצה לו הארץ, ושנודמנה לו רבקה בתפילתו" (כמ"ש רש"י עצמו - כד, טו), שכל אלו היו הוכחות ש"אותה הוכחת לעבדך ליצחק" (פרשתנו כד, יד. וראה בפירש"י), למרות כל זאת לא הי' יצחק בטוח לגמרי שרבקה מתאימה למשפחתו, לצדקות שרה אמו וכו'. ורק לאחר ש"ויביאה . . האהלה שרה אמו",

8) וכדפירש"י שם (ג, ח) שבפירושו נוהג להביא גם "אגדה המיישבת דברי המקרא כו".

9) על דרך לשון הכתוב ויצא כט, כג. ושמא גם זה מיותר כאן, כיון שמסיים "ותהי לו".

10) להעיר מקושיית האלשיך כאן: ולא הול"ל אלא ויקח את רבקה.

והנה, אברהם אבינו קיים כל התורה כולה, וגם מצוות דרבנן (כפי שהביא רש"י (תולדות כו, ה)). ובנוגע להדה"נ הרי הדין הוא (שו"ע אדה"ז או"ח סי' רס"ג סי"ה, ס"ט וי"א) שאם אין האשה מדלקת נר בערב שבת (מכל סיבה שהיא) מוטלת חובה זו על האישה. וממילא נמצא שמאז פטירת שרה הדליק אברהם (ויצחק) נר¹⁷ בכל ערב שבת¹⁸. היינו, שגם לולא

ובאמת אף את"ל שהיתה אז ארוסה¹³, הרי לכל הדעות לא חל על ארוסה חיוב הדלקת הנר (של נשואה) יותר מזו שאינה ארוסה, דהרי להטעם שנשים מזהירות יותר בהדלקת הנר "מפני שמצויות בבית ועוסקות בצרכי הבית" (שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סרס"ג סי"ה מרמב"ם הלכות שבת פ"ה ה"ג), הרי זה שייך רק בנשואה ולא בארוסה, וגם להטעם "שהיא כבתה נרו של עולם" ו"לכך נתנו לה מצות הדלקת נר שבת שתתקן מה שקלקלה" (שו"ע אדמו"ר הזקן שם. ועד"ז הוא בטור שם בשם מדרש - תנחומא ר"פ נח), הרי זה רק בנשואה שיש לה בעל, כחווה שכבתה נרו של עולם (בע"ז). ובכל אופן מצינו כאן יתירה מזו, דלפי דעת רש"י (תולדות כה, כ)¹⁴ וכ"ה בסדר עולם פ"א¹⁵, היתה רבקה בשעת חתונתה בת ג' שנים, גיל שעדיין אין בו חיוב במצוות, ובכל זאת קיימה מצות הדלקת נרות שבת¹⁶.

הובא הא דנר היה דלוק, ואשר זה גרם שיצחק ישא את רבקה, כבהערה 11 (ולהעיר מההמשך במדרש שם: למדתך תורה . . יהי משיאן תחלה ואח"כ . . בתחלה ויבאה יצחק האהלה כו') ובמפורש בלבוש כאן דהג' דברים שבמדרש, נר דלוק (וברכה מצוי וענן קשור) ה' קודם נשואי'. וגם אי' בבי"ר לפני"ז (פ"ס, י"ב) "מכאן שאין משיאין את היתומה כו" (ש"ד"ן) היתומה כאן קאי על קטנה דוקא. ובילקוט מפורש "שאינן משיאין את הקטנה".

17 ואין לומר שאברהם (ויצחק) הדליק באהל אחר לא באהלה שהדליקה רבקה*, דלפ"ז אינו מתאים ה' 'וכשמתה פסקו' (דמשמע דהנפ שהנר לא כבה כל השבוע הוא שפסק) שבפרש"י, הרי לא הודלק הנר מלכתחילה.

18 וצ"ע אם לאחר שרבקה התחילה להדליק פסק אברהם (ויצחק) להדליק, כי הדלקתה של רבקה (גם לאחר נישואי' - ראה לקמן הערה 19) ה"ז רק ענין דחינוך, ואינו פוטר את אברהם (ויצחק). וראה (-להלכה- ובמצות דרבנן כנוד"ד) שו"ע או"ח סי'

כך עמדו וברכו את רבקה", ס"ל דאסמכתא בעלמא הוא (וראה רד"ל שם) ולא פליג אתנא דמסכת כלה. ובפרט דדעת ר"י שם מפורש שהנישואין היו רק כשבאת ליצחק. ואין לומר דר"י פליג בזה את"ק, דא"כ הול"ל דעתו אחרי "וכחזן כו".

13 כמ"ש במדרש אגדה עה"פ ויקח האיש נזם זהב (פסוק כב). פס"ז עה"כ ויצא העבד (פסוק גג). תוס' (בהדר זקנים) (עה"פ ויקח העבד עשרה גמלים (פסוק יו"ד)), אבל ברוב מדרשי רז"ל ומפרשי התורה לא משמע כן.

14 וראה גם פירש"י פ"ג - וירא כב, כ וראה גם סוף מסכת סופרים. פס"ז פרשתנו כד, מד. מדרש שכל טוב פסוק יד. ועוד. וראה הערה 15 והערה 19.

15 ראה תוד"ה וכן (יבמות סא, ב): וא"א להגי' בס"ע.

16 כל הנ"ל מוכח גם ממדרש וילקוט, דגם שם

(* בוד"ק פי' "כן ה' מנהג בימים ההם להיות אהל לאיש בפ"ע ולאשה בפני עצמה" ומביא הכ' (ויצא ל, טז) אלי תבוא, ומ"ש שם (לא, לג) ויבא באהל יעקב ובאהל לאה. ומשמע מדבריו שאברהם ויצחק לא היו באהל של שרה כל הזמן עד שבאה רבקה (וכ"מ בוהר שם קלג, ב. וברמב"ן עה"פ).

אבל לפי פרש"י (שם ל, טז) פי' "אלי תבוא" הוא לפי "שלי (של רחל) היתה שכיבת לילה כו", וה"אהל יעקב" פרש"י "הוא אהל רחל כו" (ולא כמו שפי' הרד"ק דלעיל וכן בדא"ע וברמב"ן שם) וראה

מחויבות במצוות²⁰), באם שייכות להבין המשמעות של הדלקת נר שבת, צריכים לחנך אותן במצוה זו²¹ – גם באם בביתם ישנם כבר נרות שמדלקת האם (או אחרים) בתור "מצוה ועושה".

הדלקתה של רבקה הי' נר דלוק בבית, ובכל זאת לא הסתפקה רבקה בנר של אברהם אבינו (שהי' גדול והי' מחויב במצוות שהיו שייכות אז), אלא הדליקה בעצמה נרות, הגם שהיתה קטנה¹⁹ בת ג' שנים.

והמורם מזה לחיזוק הדברים שבתחילה, שלא רק שכנות מצוה לפני החתונה צריכים להדליק נרות שבת, אלא גם בנות קטנות, החל מבנות ג' שנים (שעדיין אינן

20) וגם לפמ"ש בחזקוני בהכתוב עשרה גמלים (כד, י') "להרכיב עליהן עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונשואין" * - הרי: א) אין זה שייך כלל לבירור דעתו בענין חיוב ההדלקה אם הוא רק אחר הנשואין. ואדרבה, זה גופא שלא הביא ראי' דרבקה היתה כבר לאחר הנשואין כשבאתה האהלה מזה שהדליקה נרות – מוכיח דס"ל שמדליקות גם קודם הנשואין. ב) ועוד ויעקב: מכיון שרבקה היתה בת ג' שנים (וכמפורש גם בחזקוני פסוק סד***) – אין נפק"מ אם היתה קודם הנשואין או לאחר, כי אין הנשואין פועלים ומשנים בנוגע לחיוב במצות. ופשוט.

21) והרי האב מצווה מד"ס לחנך גם בתו (שו"ע אדה"ז או"ח סשמ"ג ס"ב. וראה מ"א ומחה"ש שם סוסק"א. וראה תוספתא עירובין (פ"ב ה"ח): "לא נמנעו... מלשלח עירובין... וביד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצות").

(* אבל להעיר דלקמן (כה, א) הביא דברי המדרש (הובא לעיל הערה 51) "למדה תורה דרך ארץ... שלא ישא אשה עד שישאו הם ולכך כתיב ויקח את רבקה ותהי לו לאשה כו", דמשמע שלא הי' הנשואין קודם שבאתה ליצחק.

(** אבל בפ' תולדות (כה, כ) כתב דרבקה היתה בת י"ד שנים כשנשאת, וכדעת הספרי הובא גם בתוד"ה וכן (יבמות סא, ב) ובדעת זקנים תולדות שם. וראה ברד"ל בפדר"א פט"ז ופל"ב.

תרפ"ט ס"ב ובמ"א (ומחה"ש) שם סק"ד. מ"א (ומחה"ש) סי' תרעז סק"ח. או שבקיום המצות דאבות (לפני מ"ת) אין נפק"מ בזה. ואכ"מ.

19) כי מסתבר לומר שזה שהי' לה דין "גדולה", הי' רק לגבי ענינים טבעיים ולגבי דיני ב"נ, דלהיות שהאבות הי' להם דין ב"נ (ראה לקוטי שיחות ח"ה עמ' 143 ואילך. וש"נ) ושיעור דבן י"ג למצוות הוא (לכמה דיעות) מהשיעורין דהלמ"מ, הרי בב"נ לא שייך שיעור זה, ושיעורו הוא כשנעשה גדול בשכל – ראה בכ"ז בארוכה לקוטי שיחות חלק יוד עמ' 70 ואילך). משא"כ הדברים שעשו (לא מצד דיני ב"נ, כ"א) מפני שקיימו את התורה, היינו חיובים של "בני" – הרי השיעור דגדלות שבוה הוא כמו"ש בישראל ואין לומר שיהי' כמו שהוא בב"נ, דהרי"ז תרתי דסתרי. וק"ל.

גם פרש"י וישלח לה, כב.

ולפ"ז לכאוי מוכח דעת רש"י שלא הי' להאיש אהל מיוחד כ"א שהי' אהל א' לשניהם. ומה שפירש"י (לך יב, ח) "אהל אשתו כו" י"ל שזהו כפרש"י (פרשתנו כד, כח) "דהנשים... בית לישב בו למלאכתן כו".

תורת היים

מכתבי קודש עם עצות והדרכות
בענייני עבודת השי"ת בחיי היום יום

לימוד התורה

אין מספיק הלימוד בשכל ומוכרח שיהי' עובד ה'

במענה על מכתבו מ... אודות חשבון הנפש ושבא לסך-הכל, אשר אין מרגיש עלי' במעלות העבודה ויראת שמים במדה מספקת מתאים ללימוד התורה.

והנה ידוע מאמר רז"ל (ע"ז יט, א) שבזמן לימוד התורה ישנן שתי תקופות, בתורת ה' יהגה, ובתורתו אשר זהו תכלית הלימוד.

ולכאורה יקשה המקשן איך אפשר שתורת ה' תעשה לתורתו, והרי אין ערוך כלל וכלל בין נותן התורה ולומד התורה, בין בורא ונברא, ואם אי אפשר להעלות פילא בקופא דמחטא (ואפילו בחלום) אף ששניהם גבולים, עאכו"כ בנוגע להבורא בלי גבול האמיתי ואשר הוא ודעתו וחכמתו ותורתו חד הוא (וכמו שהאריך הרמב"ם בכל זה ונתבאר בתניא וביחוד בשער היחוד והאמונה (בתניא שם)),

אלא שהוא בחסדו של הקב"ה שהוא כל יכול, והממנו יפלא כל דבר.

ומזה יובן ג"כ, שבכדי שתורת ה' תעשה לתורתו, מוכרח שיהי' עובד ה' ואין מספיק הלימוד בשכל לחוד כלל וכלל וכלשון המכילתא (יתרו) קבלו מלכותי ואח"כ תקבלו גזירותי, ובברכות (רפ"ב) אשר בכל יום צריך לקבל תחלה עול מלכות שמים ואח"כ עול תורה ומצות.

ומכ"ז מובן שבאם אין ההכנה באופן האמור נשכל זה נכלל בפתגם חז"ל הקצר, אשר קבלת התורה היתה ע"י הקדמת נעשה לנשמע], ואם אין הלימוד בדרך זה, הנה אין לה שייכות אמיתית עם האדם הלומד ובמילא אין ניכרת פעולתה,

אף שכדי שלא לשלול ענין הבחירה, מניחים לו ללמוד התורה ולהבינה אם בר שכל הוא, כיון שזהו מדרכי הטבע, וע"ד מרז"ל (משנה ע"ז פ"ד) יאבד עולמו מפני כו', ובפרט

שע"פ הבטחת כל ידח ממנו נדח, הנה סו"ס יפעלו דברי התורה להחזירו לדרכי הרצוי, אבל דא עקא, שיכול להיות זה בגלגול אחר (תניא סוף פרק לט) ובינתים אבד עשירות שנים וכו'.

המורם מכל הנ"ל שצריך ללמוד תורה בטהרה (ע"י שיהי' זהיר בטבילת עזרא) ובהקדמת יראת שמים וקבלת עול מלכות שמים, וכיון שלאחר כל זה עדיין צריכים לסייעתא דשמיא, הנה צריך להיות ג"כ הענין דיהיב פרוטה לעני, שאז במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה נותנים לו הצלחה בהלימוד מבלי התחשב אם הוא עני או עשיר. מובן שאי אפשר לבאר ככל הדרוש במכתב, אבל תקותי שגם השורות הנ"ל המעטות בכמות תספיקנה, אם יעיין בהם כפי הדרוש...
בברכה.

(אגרות קודש ח"יב אגרת דרמ)

על ידי לימוד תורת החסידות נעשית לו סם חיים

...ובטח למותר להעיר לדכוותי', אשר לקבלת ברכות שמים מעל צריכים להיות כלים רחבים מתחת, וכל אחד השייך לתורה, הרי כלים רחבים שלו היא התורה הארוכה מני ארץ ורחבה מני ים.

ובלבד שע"פ מרז"ל (שבת לא, סוף ע"א) הנה צריך להיות ערוב קב חומטין שע"ז הוא קיום התורה שלו.

וכמבואר ביומא עב: שצריך השתדלות שיהי' באופן של זכה נעשה לו סם חיים, ובימינו אלו הוא על ידי לימוד תורת החסידות, פנימיות התורה, וזהירות בענין תפלה, אמירת תהלים וכו', וכמרז"ל בעירובין (סה, א) שמעתתא בעי צלתא דעה צלולה, והאריכות בזה אך למותר.

בברכה שיבשר טובות בקרוב.

(אגרות קודש ח"יה אגרת אישט)

הרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בענייני עבודת השי"ת

התורה נקנית רק ע"י מסירות נפש

"שא, שא, משה רבינו הגיע להר סיני על-ידי האש (ראיית לבת האש שבסנה) -
זוכה שמתן-תורה יהי' על-ידו. את התורה לוקחים רק באמצעות מסירות נפש.
הוא יהי' בריא ויהי' לו אריכות ימים"

חשק מאוד להיות בין השומעים

עובדא הוה בחורף תקנ"ט או תק"ס בהיות הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"צ צמח-צדק
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בן תשע שנים, חשק מאד להיות בין השומעים דא"ח בלילי
שבתות ולא הניחוהו. ויתחנן אל כ"ק אביו זקנו רבנו הגדול ולא הועיל, ויצטער מאד על
זה, ויתחכם למצא איזה עצה לשמוע את התורה שאומרים בלילי שבת.

דירתו של כ"ק רבינו הגדול היתה משני בתים שבכל אחד מהם שני חדרים, ושני
כתלים מחברים הבתים. בבית אחד דרו בני ביתו של הוד כ"ק רבינו הגדול ובבית השני
דר כ"ק רבינו הגדול בעצמו, ומחדר הראשון היו שליכות אל העלי" שע"ג חצי הבית
הזה.

והנה בהחדר שלפני חדר מושב הוד כ"ק רבינו הגדול הי' תנור גדול (שגם היו אופים
בו מזמן לזמן) אשר פי התנור הי' בחדר החיצון, וכותל התנור נכנס להחדר אשר בו ישב
הוד כ"ק רבינו הגדול. והתחכם הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ והתחבא בהתנור והטה
אזנו, ושמע אמרות הוד כ"ק רבינו הגדול. וכה היו כמה שבתות.

אז נודע התחכמותו במקום מחבואו

פעם אחת הי' קור גדול ביותר וקראו לנכרי להסיק את התנור, והתחיל להניח העצים.

בהיות התנור גדול, כשהתחיל להניח העצים וראה שאין נכנסים בנקל כ"כ, סידר העצים בקירוב אל פי התנור והניח אש, וכרגע נתמלא הבית עשן, והתחיל לדחוק העצים הבווערים פנימה יותר. אך כשראה שאי-אפשר, הוכרח לכבותם ולהוציאם, לראות מפני מה אין העצים נכנסים להתנור עד הכותל, וירא כי נער בתנור, ויצעק צעקה גדולה, וישמע גם בחדר הוד כ"ק רבינו הגדול, וגם בהבית דירה השני ויבהלו כולם לקול הצעקה.

בהיות הבית מואר רק בנר קטן וגם עשן העצים שכיבה הנכרי הי' מחניק לא הי' אפשר ברגע הראשון להכיר מי הוא הנמצא בתנור, אך אח"כ ראו כי זהו הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, ואז נודע התחכמותו במקום מחבואו.

התורה נקנית רק ע"י מסירות נפש

כ"ק אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה [-אשת כ"ק אדמו"ר מהר"ש] זצוקלה"ה ספרה לי, אשר בעצמה שמעה מאת כבוד זקנתה הרבנית מרת שיינא [-אשת כ"ק אדמו"ר האמצעי] נ"ע, אשר היתה באותו מעמד אצל חמותה הרבנית סטערנא [-אשת כ"ק אדמו"ר הזקן] זי"ע:

כשהוציאו את הילד מהתנור, הוא הי' מבוהל. חמותי - הרבנית סטערנא - צעקה אל החותן - כ"ק רבינו הגדול - תראה מה יכל להיות, יכל להיות אסון. לזרים הנך מרשה להיכנס, וכשהילד שלך ביקש לא הרשית לו.

השיב החותן:

שא, שא, משה רבינו הגיע להר סיני על-ידי האש (ראיית לבת האש שבסנה) - וזכה שמתן-תורה יהי' על-ידו.

את התורה לוקחים רק באמצעות מסירות נפש. הוא יהי' בריא ויהי' לו אריכות ימים.

(אגרות קודש חסידו עמ' קל"ט)

